

Міжнародні економічні відносини та світове господарство. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2017ua/3.pdf

4. Костромін А.О. Основні аспекти управління товарним асортиментом бізнес-організації. Молодий вчений. № 1 (89). 2021. С. 163-166

5. Хамініч С.Ю., Сокол П.М., Чубакова А.А. Формування асортиментної політики суб'єкта господарювання у сучасних умовах. URL: http://bses.in.ua/journals/2020/53_2020/21.pdf

6. Башилова В.П., Марченко В.В. Управління асортиментною політикою: оцінка методів. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/543032>

7. Касич О.А., Марченко К.О. Асортиментна політика підприємства: мета, завдання, моделі. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2018/10.pdf

8. Чорна Л.О., Швед В.В., Андрющенко М.П. Сутність товарного асортименту та його види. *Бізнес-навігатор*. 2024. №74. С. 203-207

Чорна Л.О., доктор економічних наук,
професор, професор кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7142-4597>

Швед В.В., кандидат економічних наук,
професор кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5497-0975>

Поліщук Ю.І. здобувач 4-го курсу,
спеціальність «Менеджмент»,
Інститут економіки та менеджменту
Університету «Україна»

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2024-30-9>

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

METHODOLOGICAL ASPECTS OF EVALUATING THE EFFICIENCY OF BUSINESS ACTIVITY OF A MANUFACTURING ENTERPRISE

Анотація. Стаття детально аналізує методологічні аспекти оцінки ефективності підприємницької діяльності виробничих підприємств, зосереджуючи увагу на різноманітних підходах та методах, які використовуються для оцінки використання ресурсів, ефективності виробництва та реалізації продукції. Важливість цієї теми обумовлена потребою в оптимізації виробничих процесів та підвищенні загальної продуктивності підприємства. Автори розглядають такі аспекти, як основні техніко-економічні показники, аналіз фінансової стійкості, соціально-економічний вплив, екологічні аспекти та взаємодію маркетингових та логістичних процесів.

Ключові слова: підприємництво, ефективність, оцінка ефективності.

Abstract. The article analyses in detail the methodological aspects of assessing the efficiency of business activities of manufacturing enterprises, focusing on various approaches and methods used to assess the use of resources, efficiency of production and sales of products. The importance of this topic is due to the need to optimise production processes and increase the overall productivity of the enterprise. The authors examine such aspects as key technical and economic indicators, financial sustainability analysis, socio-economic impact, environmental aspects, and the interaction of marketing and logistics processes.

Keywords: entrepreneurship, efficiency, efficiency assessment.

Постановка проблеми. Стрімкі змінами у глобальному економічному середовищі, які вимагають від виробничих підприємств постійного аналізу та оптимізації своїх дій для підтримання конкурентоспроможності зумовлюють необхідність управління ефективністю. Оцінка ефективності підприємницької діяльності стає ключовим аспектом у плануванні стратегій розвитку та управління ресурсами. У контексті постійного зростання вимог до екологічної безпеки та соціальної відповідальності бізнесу, аналіз таких аспектів, як економіко-екологічна взаємодія та соціально-економічний вплив підприємства, набуває особливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці ефективності діяльності присвячені достатньо праці сучасних науковців, зокрема: Гірняк О.М., Діденко Є.О., Чумак О. В., Полозова Т. В., Тоцький В. І., Лаврененко В. В., Талах Т.А. та інших. Але змінювані умови господарювання, виклики воєнного стану зумовлюють систематичність дослідження даного питання.

Формулювання цілей статті. Метою статті є всебічна оцінка ефективності підприємницької діяльності виробничих підприємств через комплексний підхід до аналізу їх виробничих, фінансових, соціальних та екологічних показників.

Виклад основного матеріалу. Метою аналізу підприємницької діяльності є оцінка рівня ефективності використання відповідних ресурсів для виробництва і реалізації продукції, виявлення ефективності операційної діяльності підприємства.

Проводячи оцінку ефективної діяльності підприємства доцільно використовувати підходи оцінки економічного розвитку діяльності об'єкта, у тому числі підприємства, в межах певних етапів (періодів, проміжків часу) та за специфічними критеріями й показниками. Конкретний вираз проміжку часу (періоду, в середньому за 3 роки), критеріїв і показників економічного розвитку визначається обраним об'єктом (народне господарство, галузь, підприємство тощо) і поставленою метою дослідження. Тобто залежно від контексту визначаються показники оцінки.

Доцільно погодитися із думкою В.І. Тоцького та В.В. Лаврененко, які зазначають, що:

«Під час аналізу загальної і виробничої структури підприємства розв'язуються такі завдання:

- досліджуються основні техніко-економічні показники структурних підрозділів (обсяги виробництва, чисельність, основні фонди, фонд оплати праці тощо);
- визначаються кількість і місцезнаходження окремих структурних підрозділів, зокрема допоміжних та обслуговуваних, оптимальність їхнього розташування, а також стан будівель і споруд;
- проводиться експертиза доцільності виокремлення деяких підрозділів у процесі майбутньої реструктуризації;
- визначаються основні види продукції, обсяги їх випуску і реалізації за попередні та звітний роки, а також прогнозні показники на наступні роки для кожного структурного підрозділу і для підприємства в цілому; визначається частка кожного виду продукції в загальному обсязі.

Однією з причин незадовільного фінансового становища підприємства може бути утримання на його балансі значної кількості об'єктів соціально-побутового призначення.

Завдання оцінювання рівня наявної технології виробництва розв'язується за такими основними позиціями:

- наявністю сучасних передових технологій;
- використанням ноу-хау і власних інноваційних розробок;
- використанням автоматизованих систем управління.

У процесі аналізу звертається увага на циклічність технологічних процесів, їхню безперервність, повторне використання продуктів переробки (відходів), наявність науково обґрунтованих норм виготовлення продукції, серійність виробництва.» [6].

На рисунку 1 наведено узагальнені показники оцінки ефективності діяльності підприємства.

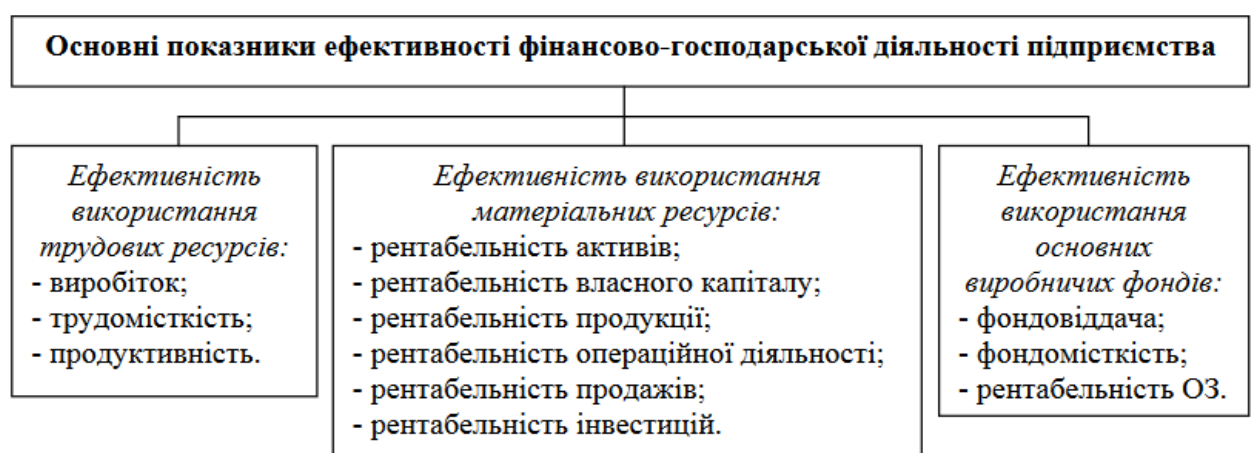

Рис. 1 Основні показники оцінки ефективності діяльності підприємства

Оцінку ефективності діяльності підприємства доцільно здійснювати за наступними основними напрямками:

- «фінансовий аналіз, який вивчає, діагностує і прогнозує фінансовий стан підприємства та виявляє резерви підвищення його стійкості;
- соціально-економічний аналіз, який вивчає зв'язок соціальних і економічних процесів, їх вплив один на одного й на економічні результати господарювання;
- економіко-екологічний аналіз, який досліджує взаємодію екологічних і економічних процесів, пов'язаних охороною і поліпшенням навколишнього природного середовища;
- маркетинговий аналіз, який використовується для вивчення зовнішнього середовища функціонування підприємства, формування цінової політики, розробки тактики і стратегії маркетингової діяльності;
- логістичний аналіз, який координує функціональні сфери підприємства, такі, як матеріальне забезпечення, виробництво, збут, товарні потоки, що охоплюють постачальників сировини, підприємство й споживачів» [3].

Інформаційною базою оцінки ефективності виступають матеріали планових документів, дані первинного бухгалтерського та зведеного статистичного обліку та звітності підприємства.

Економічний розвиток підприємства як дуже складна й водночас затребувана категорія потребує системної класифікації. У формуванні такої класифікації важливими є критерії, які дають змогу поділити економічний розвиток підприємства на різні види (типи). До цих критеріїв можна віднести такі:

1. Оцінка економічного розвитку підприємства за результатом діяльності:

- обсяг реалізованої продукції;
- прибуток;
- власний капітал;
- ринкова вартість підприємства.

2. Оцінка економічного розвитку підприємства за економічною ефективністю:

- рентабельність власного капіталу;
- рентабельність активів;
- інтегральна ефективність підприємства.

3. Оцінка економічного розвитку підприємства за конкурентоспроможністю.

4. Оцінка економічного розвитку підприємства за поставленою метою.

Потрібно зазначити, що відмінною рисою економічного розвитку безвідносно до об'єкта дослідження є його динаміка (зміна в часі). Тому оцінка економічного розвитку має здійснюватися через динамічні показники.

Рентабельність визнається узагальненим показником ефективності діяльності компанії. Аналіз рентабельності компанії проводиться з використанням таких показників:

- показники рентабельності, засновані на витратному підході (наприклад, рентабельність продукції, рентабельність операційної діяльності);
- показники, що характеризують рентабельність продажів (наприклад, чиста рентабельність продажів);

- показники, що характеризують ефективність використання ресурсів або ресурсний підхід (рентабельність капіталу, рентабельність активів);
- рентабельність активів, рентабельність капіталу, рентабельність власного капіталу, рентабельність продажів, рентабельність стратегічних інвестицій, рентабельність власного капіталу.

Однак ці показники характеризують поточний стан підприємства, й якщо стоїть задача оцінки перспектив розвитку то маємо використовувати динамічні показники про які йшлося вище.

Відмітимо, що ми свідомо детально не наводимо перелік показників та методику їх розрахунку, оскільки з усього багатоманіття доцільно обрати лише ті які дозволять оцінити конкретну ефективність відповідного підприємства. Саме цьому і буде присвячено наступний розділ роботи.

Висновки. Отже, в статті підкреслюється важливість комплексного аналізу ефективності підприємницької діяльності виробничих підприємств для підтримки їхньої конкурентоспроможності та стійкості. Розгляд різноманітних підходів та методи, дозволяє глибоко аналізувати фінансові, економічні, соціальні та екологічні аспекти діяльності підприємств. Крім того в статті наголошується на необхідності інтеграції інноваційних технологій та підходів для оптимізації виробничих процесів і підвищення загальної ефективності підприємств.

Список використаних джерел

1. Гірняк О.М. Економічна ефективність менеджменту: суть, методичні аспекти її визначення. URL: <http://nz.uad.lviv.ua/static/media/2-10/10.pdf>
2. Діденко Є.О., Чумак О.В. Теоретико-методичні засади забезпечення ефективності функціонування підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7581>
3. Пащенко О.П., Куліш Н.В. Теоретичні засади управління результативністю менеджменту організації. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. С. 24-32
4. Полозова Т.В. Система показників оцінки економічної ефективності діяльності підприємства. Економічні та безпекові виклики сучасного бізнес-середовища: колективна монографія. Харків: ХНУРЕ. 2020. С. 274-281.
5. Талах Т.А. Оцінка економічної ефективності функціонування підприємств промисловості України. *Економічний форум*. 2021. № 1(4). С. 101-108.
6. Тоцький В.І., Лаврененко В.В. Організаційний розвиток підприємства. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b18ab5ef-d3d2-4566-9187-0e46404f0051/content>
7. Управління організаційним розвитком: теоретичні та концептуальні основи: монографія. Одеса: Бондаренко М.О. 2016. 196 с.
8. Швед В.В., Омельченко О.В., Ковтун А.В. Менеджмент підприємства: сутність та елементний склад. *Вісник Одеського національного університету. Серія: економіка*. 2023. Том 28. Випуск 2. С. 40-46

9. Швед В.В. Кайдзен менеджмент – японський шлях сучасних підприємств. *Науковий вісник Одеського державного економічного університету. Серія: економічні науки*. 2011. №10 (135). С. 13-19.

10. Швед В.В., Омельченко О.В., Таран О.А. Сутність та особливості підприємницької діяльності. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2024. Том 35. Випуск 1. С. 27-34

11. Швед В., Закладній О. Фінансовий аутсорсинг підприємницької діяльності. *Економічні перспективи підприємництва в Україні: збірник матеріалів всеукраїнської інтернет-конференції*. Ірпінь: УДФСУ. 2016. С. 493-496